

۱۳۹۱/۰۵/۰۲

چهار گام برای پیشرفت معنوی

«برای خودسازی و جامعه‌سازی، چه مراحل باید طی شود؟» **حجت‌الاسلام و المسلمین کاظم صدیقی** در پاسخ به این پرسش، چهار گام را مطرح می‌کند.

خداوند در سوره‌ی مبارکه‌ی مائده فرموده: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ»^۱ ای مومنین! خودتان را بشناسید. خودتان را بیابید. خودتان را بسازید و از خودتان مراقبت کنید. چهار دستور از این جمله به دست می‌آید. چهار پیام را این جمله‌ی نورانی در بر دارد؛ یکی خودشناسی، دوم خودیابی، سوم خودسازی و چهارم خودپایی و مراقبت از دستاوردهای تقوا است.

اگر افراد در جامعه بر ارزش و بر کرامت خودشان بصیرت پیدا کنند و بدانند که چه کرامتی دارند و چه ارزشی می‌توانند داشته باشند، باید گوهری را که در چاه وجودشان هست، بیرون بیاورند و آن را بسازند و از آن بهره‌برداری کنند. «لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ»^۲ ما یوسف ارزش شما و یوسف ملکوتی شما را در أسفل سافلین بردیم و شما را مأمور کردیم که آن را از چاه بیرون بیاورید. نفس شما چاه أسفل سافلین است. امیال و غرائز و شهوات و جاه‌طلبی چاه‌های زندگی شماست. باید یوسف ایمان و کرامت انسانی‌تان و ارزش‌های عرشی خود را از این چاه‌ها بیرون بکشید. اگر خودیابی کردید، یعنی خودتان را یافتید و یوسف‌تان را پیدا کردید، باید از وجودش استفاده کنید در ساختن کشور وجود خودتان.

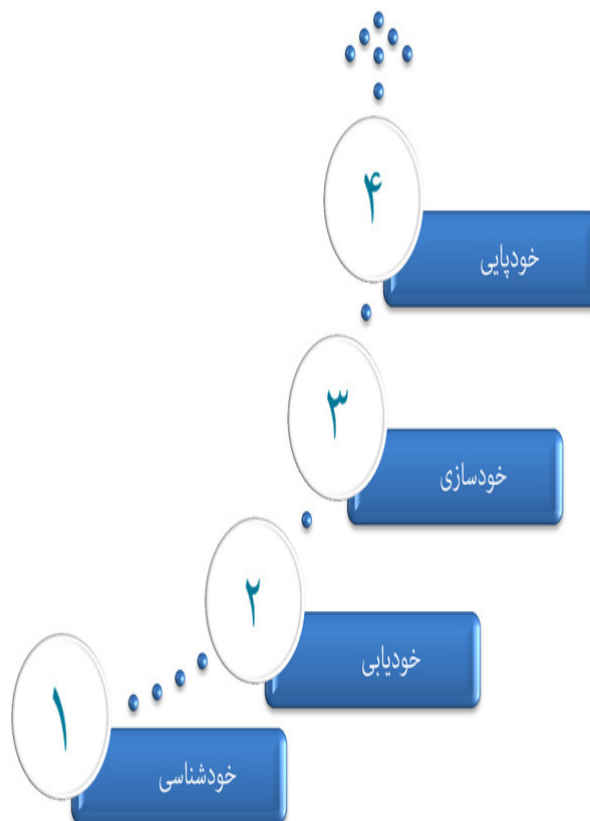
دنیا مثل آب شور است. تشنه با آب شور سیراب که نمی‌شود هیچ، هرچه می‌خورد شکمش پر می‌شود، اما خبری از سیرابی نیست. دنیا طلب‌ها همه‌ی امکانات رفاهی را دارند ولی سیرابی در آن نیست. اما آن کسی که خدا دارد، از همان اول به مقصد رسیده است؛ «أَلَا يَذْكُرُ اللَّهُ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»

باید خودتان را بسازید و اخلاقی شوید. آفت‌ها و آسیب‌ها را بازشناسی کنید و این‌ها را از محیط وجودتان دور کنید. ارزش‌های عرشی را پیدا کنید. وقتی دیو را بیرون کردید، فرشته‌ی فضائل اخلاقی در وجود شما مستقر می‌شود. اگر یوسف را در وجودتان حاکم کردید، حال باید مراقبت کنید که حاکمیت آن از دستتان نرود و دشمن این حاکم خوب را از شما نگیرد. این دستور خودپایی است.

 تقوای مضاعف

خواندن سوره‌ی مبارکه‌ی حشر برکات زیادی دارد. هم توصیه شده که در مقابله با دشمن به عنوان حرز از آن استفاده کنید و هم در زدودن ظلمات درونی و رفع حجاب‌های بین ما و پیغمبر صلوات‌الله‌علیه‌وآله و بین ما و امام زمان علیه‌السلام

مفید است. امام صادق علیه‌السلام در کتاب شریف اصول کافی بر خواندن مَصَفِّحاتِ خمس تأکید می‌کنند که یکی از آن‌ها سوره‌ی حشر است و هر شب خوانده می‌شود. حضرت صادق علیه‌السلام می‌گویند کسانی که این سوره را هر شب می‌خوانند، هم پیغمبر را می‌بینند و هم به امام زمان‌شان می‌رسند. یعنی این سوره رفع حجاب می‌کند و انسان می‌تواند فاصله‌هایی را طی کند تا وجود نازنین پیغمبر و امام زمان را شهود کند و از محضرشان فیض بگیرد.

در سوره‌ی مبارکه‌ی حشر دارد که «یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ» ۳ دو بار در یک آیه به تقوا توصیه می‌کند. بزرگان ما گفته‌اند که تقوای اولی «دستور محاسبه و خودسازی» است. یعنی خدای متعال دستور می‌دهد که خودتان را از آسیب‌ها محافظت و صیانت کنید. نفس شما خطرناک است؛ آتش کوره‌ی جهنم است، خودتان را از این کوره بیرون بکشید. اتَّقُوا اللَّهَ. خودتان را بسازید. سپری جلو امیالتان قرار بدهید و نگذارید امیال نفسانی شما را به صورت حیوان در بیاورد و ضایع‌تان کند.

از سوی دیگر اگر تقوای الهی داشتید، آینده‌نگر می‌شوید. امروز شما فردایی دارد. دنیای شما آخرت دارد. حیات شما مرگ به دنبال دارد. هر کسی نگاهی به آینده‌ی خودش کند و ببیند که چه برای خودش ذخیره می‌کند. بلافاصله می‌فرماید: «و اتَّقُوا اللَّهَ». این «و اتَّقُوا اللَّهَ» دوم را می‌گویند «دستور مراقبه و خودپایی» است. خیلی‌ها آدم خوبی شدند، ولی نتوانستند خوب بمانند. خیلی از جبهه‌رفته‌های ما و برخی از یاران امام ما نتوانستند در خط امام باقی بمانند، چون اهل مراقبه نبودند. رسیدند، ولی نماندند. سیر قهقرایی داشتند و سقوط کردند. راهشان عوض شد و نتوانستند آن خط را تا آخر ادامه دهند.

در این آیه‌ی کریمه بر این نکته تکیه شده است که خوب شدن ملاک نیست؛ خوب ماندن ملاک است. باید بتوانیم با مراقبه خودمان را نگه داریم. برای همین می‌گویند «شاهنامه آخرش خوش است.» باید دید عاقبت بخیری نصیب چه کسی می‌شود. خیلی‌ها در این خط آمدند، اما نماندند. «زبیر» سالیان متمادی اهل جبهه بود. او حتی بعد از رسول‌الله تسلیم سقیفه نشد؛ کنار علی ایستاد و از حریم فاطمه‌الزهرا سلام‌الله‌علیها دفاع کرد. جانانه و غیرتمندانه دفاع کرد. شمشیر زبیر شکسته شد و در خانه‌ی امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب کتک خورد، اما چون اهل مراقبه نبود، این سرمایه را به آتش کشید و به جهنم افتاد؛ مقابل ولایت شمشیر کشید و به مقابله با خط پیغمبر کشیده شد. ما هم باید بترسیم. این خطر برای همه‌ی ما هست. باید کوشش کنیم خوب شویم و اگر خوب شدیم، کوشش کنیم خوب بمانیم.

انسان خودساخته و خوبمانده می‌تواند جامعه را متحول کند. امام یک نفر بود، ولی چون خودساخته بود، بُردِ آبادکردن نفوس توسط ایشان هم منحصر به زمان خودش نشد و هم در مرزهای جغرافیایی محدود نماند. این بیداری اسلامی امروز حاصل دم روح‌اللّهی حضرت روح‌الله است. آن چنان قوی بود که وقتی انرژی آزاد شد، هم ایران را متحول کرد و هم جهان را. در این ایام اعتکاف که گذشت، شاهد تحول جوانانی بودیم که نسل چهارم انقلاب‌اند. تنها در یک دانشگاه تربیت مدرس، چهارصد استاد دانشگاه در اعتکاف حضور معنوی داشتند؛ و چه باصفا و چه زلال. انسان از این صحنه‌های دل‌انگیز استنشاق عطر معنویت می‌کند. در روزهای اعتکاف جوان‌ها و نوجوان‌ها در مساجد، به‌خصوص در دانشگاه‌ها، آسمان پرنوری را ساخته بودند؛ زمین بر آسمان سایه داشت.

خیلی‌ها در این خط آمدند، اما نماندند.

«زبیر» حتی بعد از رسول‌الله تسلیم سقیفه نشد؛ کنار

علی ایستاد و از حریم حضرت زهرا سلام‌الله‌علیها دفاع کرد.

در خانه‌ی امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب کتک خورد، اما

چون اهل مراقبه نبود، این سرمایه را به آتش کشید و

به جهنم افتاد. ما هم باید بترسیم.

یک نفر خودساخته به میدان آمد و فضا را این‌گونه عوض کرد و بعد از رفتن او نیز پرچم را کسی که ساخته‌شده‌ی همان نفس بود، بلند کرد و توانست این فضای معنوی را ادامه دهد و از مرزهای ما هم عبور کند. امروز می‌بینیم که در جای‌جای دنیا عدالت‌طلبی و اسلام‌خواهی موج می‌زند. در کشورهای منطقه مردم اسلام را می‌خواهند، قانون اسلامی

می‌خواهند، دولت اسلامی می‌خواهند. انسان خودساخته در جوامع بشری می‌تواند چنین اثر بگذارد. حتی عدالت‌خواهی غیر مسلمان‌ها هم خط اسلام است. این‌که یک درصد به رفاه و امکانات دست پیدا کرده‌اند و همیشه حکومت می‌کنند، اما ۹۹ درصد مردم محرومند و این ۹۹ درصد به صحنه آمده‌اند تا بساط آن یک درصد زورگو و ویژه‌خوار را جمع کنند و جریان لیبرالیستی را قبول ندارد، این‌ها همه اثر نفس یک انسان خودساخته است. معنویت هم خود انسان را نجات می‌دهد و هم جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. هرچه معنویت نیرومندتر بشود، در ساختن جامعه هم بیشتر اثر می‌گذارد.

معنویت نه فقط برای آخرت ما مفید خواهد بود، برای دنیای ما هم مفید است، زیرا جامعه هر قدر هم که به ظاهر پیش برود، دلش آرامش ندارد. در جوامع پیشرفته و صنعتی آمار افراد مبتلای به امراض روحی و روانی بیشتر از جوامع عقب مانده و جهان سومی است. بیشترین دسته از این امراض در کشورهایی است که از نظر قالبی پیشرفت کرده‌اند. چون روح و معنا ندارند، افسردگی و اضطراب و تشویش بیداد می‌کند و ترس از آینده واقعاً محشر است، اما جوامعی که معنویت دارند و خود را به اخلاق اسلامی متخلق کرده‌اند؛ «الَّذِينَ آمَنُوا وَ تَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»^۴

گاهی درآمد و رفاه با برکت همراه نیست؛ یعنی نیازهای بشر را کفایت نمی‌کند. مثل اشتباهی جهنم است! هر چه به جهنم گنهکار بریزند، باز هم اشتباهی سیری ناپذیری دارد و می‌گوید: «هَلْ مِنْ مَزِيدٍ؟!». دنیا و دنیا طلبی سیری ندارد و عطش آن همیشه جانگداز است. چون قناعت نیست، هر چه هم که گیر نفس بیاید، همیشه انسان احساس کمبود می‌کند و در رقابت با دیگران احساس ذلت دارد. دست و پا می‌زند اما به جایی هم نمی‌رسد. در روایت دارد که دنیا مثل آب شور است. تشنه با آب شور سیراب که نمی‌شود هیچ، هر چه می‌خورد شکمش پر می‌شود، اما خبری از سیرابی نیست و تشنه‌تر می‌شود. امروز دنیا همین گونه است. با وضعی که دنیا طلب‌ها پیش آورده‌اند، همه‌ی امکانات رفاهی را دارند ولی سیرابی در آن نیست. اما آن کسی که خدا دارد، از همان اول به مقصد رسیده است؛ «أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»

پی‌نوشت‌ها:

۱. سوره مبارکه مائده، آیه ۱۰۵؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید مراقب خود باشید! اگر شما هدایت یافته‌اید، گمراهی کسانی که گمراه شده‌اند، به شما زبانی نمی‌رساند ...

۲. سوره مبارکه تین، آیت ۴ و ۵؛ همانا ما انسان را به بهترین نظام خلقت خلق کردیم (۴) سپس او را -در صورتی که منحرف شود- به بدترین مرحله برگردانیم. (۵)

۳. سوره مبارکه حشر، آیه ۱۸؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از خدا ترسید و هر انسانی باید منتظر رسیدن به اعمالی باشد که از پیش فرستاده است و از خدا ترسید، چون خدا باخیر است از آن چه می‌کنید.

۴. سوره مبارکه رعد، آیه ۲۸؛ همان کسانی که ایمان آورده‌اند و دل‌هایشان به یاد خدا آرام می‌گیرد. آگاه باش که با یاد خدا دل‌ها آرامش می‌یابد.

۵. بخشی از آیه ۳۰ سوره مبارکه قیامت «قی»